

Visie

”Wie de wereld wil leren begrijpen, begint met het leren begrijpen van de mens, want wie de mens begrijpt, begrijpt de wereld”

Met werken aan het raadsel van het kind, raken we aan het werken aan de wereld.

Christoforus Kinderopvang heeft een aantal kleinschalige locaties voor kinderopvang op antroposofische grondslag. Dat wil zeggen dat er gewerkt wordt volgens de pedagogische ideeën van Rudolf Steiner. De kinderopvang is voor elk kind toegankelijk, ongeacht geloof of levensovertuiging van ouders of verzorgers.

Bij Christoforus Kinderopvang zien we het kind niet als een onbeschreven blad, maar als mens ‘in de dop’ die in aanleg al veel inzicht heeft. In de eerste vormende jaren van een mensenleven werken we samen met de ouders aan een gezonde basis voor het kind. We bieden een warme, veilige en uitnodigende omgeving. Daarin kan het kind naar hartenlust ontdekken en zich al spelend allerlei vaardigheden eigen maken.

De pedagogische werkwijze houdt rekening met het mensbeeld waarin lichaam, ziel en geest zich achtereenvolgens ontwikkelen tot samenhangend geheel.

We hebben oog voor de eigenheid van ieder kind en respecteren het tempo en de manier waarop het zich ontwikkelt. Als kinderen zich gezien en gewaardeerd voelen om wie ze zijn, krijgen kinderen vertrouwen mee in zichzelf. In een beschermde, uitnodigende omgeving spelen kinderen zich groot. We geven kinderen vertrouwen in de wereld door hen veel positieve ervaringen te bieden.

In ons pedagogisch beleidsplan gaan we hier verder uitgebreid op in.

Algemeen stukje kinderdagverblijf

Het kinderdagverblijf heeft als doel kleinschalige dagopvang te bieden aan kinderen van 0 tot 4 jaar. Uiteraard besteden wij aandacht aan de ontwikkeling van de vier pedagogische doelen.

1. bieden van veiligheid (verbondenheid)
2. ontwikkeling van waarden en normen
3. ontwikkeling van sociale competenties
4. ontwikkeling van persoonlijke competenties

Belangrijke uitgangspunten hierbij zijn:

- respect voor de eigenheid van het kind
- ritme in dag, week en jaar
- het bieden van een warme, veilige en rustige omgeving
- het kind volgen en begeleiden in zijn/haar ontwikkeling
- bewuste keuze voor biologische of biologisch-dynamische voeding
- gebruik maken van natuurlijke materialen
- het kind veel ‘natuur’ laten ervaren

Visie op het jonge kind

Het jonge kind staat nog helemaal open tegenover de buitenwereld en neemt alles uit zijn omgeving op. Alle activiteiten zijn er op gericht de wereld om zich heen te leren kennen. Het kind is met zijn bewustzijn helemaal gericht op de waarneming. Dit waarnemen is een actief proces, het kind wil deel uit maken van deze wereld.

Door volwassenen na te bootsen leert het kind lopen en spreken. Het kind neemt niet alleen deze vaardigheden van de volwassenen om zich heen waar, maar ook de houding ten opzichte van anderen, het normbesef en de moraliteit. Ook deze neemt het kind waar en bootst het na.

Voor een stevige basis, van waaruit het kind de wereld met vertrouwen tegemoet kan zien, is een warme liefdevolle verzorging belangrijk, alsmede een vertrouwde omgeving, respect voor het eigene van het kind en de wens van de opvoeders om het kind te volgen en te begeleiden in zijn ontwikkeling.

Wat willen wij kinderen bieden?

Wilsontwikkeling

Voor de ontwikkeling van de wil en van daadkracht is het stimuleren van eigen activiteiten, het bieden van herhaling en regelmaat, het aanleren van goede gewoontes en het richten van aandacht op de omgeving belangrijk.

Een goed ontwikkelde wil is een stevige basis voor het geestelijk prestatievermogen op latere leeftijd. In de eerste levensjaren worden het geheugen, concentratievermogen en doorzettingsvermogen gevormd uit wat een kind met zijn zintuigen waarneemt. Door middel van zijn wil bootst het na. Lopen en praten leert het kind louter en alleen door nabootsing. Evenals respect voor zichzelf en anderen of plezier in spel en werk. Deze dingen kun je een kind niet bijbrengen door er alleen over te praten. Hij kan het alleen nabootsen wanneer hij het werkelijk gezien of ervaren heeft. Daarom creëren wij een omgeving waarin het kind positief gestimuleerd wordt zijn wil te ontwikkelen.

- De groepsruimte en slaapruijnte zijn rustig en sfeervol. Onnodige prikkels worden zoveel mogelijk geweerd.
- Het speelgoed is van natuurlijk materiaal en nodigt uit tot eigen activiteit en fantasie.
- We geven de kinderen voorbeelden die het waard zijn om nagebootst te worden, bijvoorbeeld: kapot speelgoed wordt gerepareerd (niet weggegooid), we maken zoveel mogelijk zelf wat we voor de jaarfeesten nodig hebben, we doen samen met de kinderen huishoudelijk werk zoals de afwas of de strijk.
- Iedere dag heeft een vast ritme. Dit geeft een kind veiligheid en het plezier van herkenning.
- Bij ongewenst gedrag reageren we liefdevol en consequent. We leiden het kind af door iets anders aan te bieden.
- Kinderen in de nee-fase geven uiting aan hun eigen wil. Ze hebben er nog geen beheersing over en zeggen dus op alles nee. Door duidelijkheid en leiding zal het kind makkelijker door deze fase heen komen.

Ontwikkeling van de zintuigen

Het kleine kind is één en al zintuig en kent nog geen verschil tussen waardevolle en minder waardevolle indrukken. Daarom proberen we nieuwe en verschillende indrukken gedoseerd aan te

bieden, waarbij we waken over de kwaliteit van deze indrukken. Daarom kiezen wij voor een rustig kleurgebruik in onze ruimtes, met veel natuurlijke materialen (hout, wol, katoen, zijde).

Rudolf Steiner onderscheidt twaalf zintuigen: vier lichaamsgerichte zintuigen, vier omgevingsgerichte zintuigen en vier geestgerichte zintuigen.

Voor de ontwikkeling van de eerste vier zintuigen is voor het kleine kind van belang.

1. Met de tastzin probeert het kind zijn omgeving en zijn lichaam te ervaren. Het kind ervaart de begrenzing van zijn eigen lichaam. Het raakt zijn omgeving aan, het leert onderscheid te maken tussen zijn eigen lichaam, zijn eigen (binnen)wereld en de wereld om hem heen. De tastzin stimuleren we door het kind liefdevol en respectvol aan te raken, door het op de arm te dragen, te knuffelen, te strelen, te masseren. De kinderen slapen in een slaapzak (trappelzak), waardoor ze ook in bed een begrenzing ervaren. Het speelgoed wordt zodanig gekozen, dat het kind allerlei variaties van glad en ruw, rond of hoekig, zacht en hard kan ervaren.

2. Met de levenszin voel je hoe het met je gaat, of je moe of fit bent, honger hebt of dorst, gezond bent of pijn hebt. Een goed functionerende levenszin zorgt ervoor dat je je goed met je lichaam kunt verbinden, dat je voelt wat je lichaam nodig heeft. Voor een goede ontwikkeling van de levenszin zijn ritme en regelmaat belangrijk: vaste eet- en slaaptijden ondersteunen de verteringsprocessen in het lichaam. De levenszin wordt gestimuleerd als kinderen zowel het gevoel van honger en dorst kennen, als de volledige verzadiging. Daarom zijn we terughoudend met het aanbieden van tussendoortjes.

Ook het dagritme stimuleert de levenszin: op vaste tijden spelen we binnen of buiten. En we gaan in elke weersomstandigheid naar buiten, zodat de kinderen na de frisse buitenlucht de weldaad van de warmte binnen kunnen ervaren.

3. De bewegingszin laat het kind voelen wát het doet. De ontwikkeling van de motoriek bestaat niet uit het in beweging leren komen, maar uit het leren terughouden en beheersen van de overdaad aan beweging die van nature in het lichaam voorkomt. Voor een zinvolle en doelgerichte beweging is beheersing en sturing nodig: we worden 'de baas' over ons eigen lichaam.

De ontplooiing van de bewegingszin wordt bevorderd door een kind de gelegenheid te geven om zijn bewegingsdrang uit te leven en allerlei bewegingen te ontdekken. Dit kan geoefend worden met allerlei speelgoed binnen (klimrek, schommelboot), door veel naar buiten te gaan (onze eigen tuin, het bos of de boomgaard), maar ook door het verrichten van dagelijkse handelingen (brood smeren, raspen, kneden, knopen en ritsen open en dicht doen). Belangrijk is de afwisseling tussen momenten van beweging en momenten van rust.

4. De evenwichtszin stelt je in staat de positie van je lichaam in de ruimte te bepalen: vertelt of je rechtop zit of scheef. Ook geeft het je informatie over je geestelijk evenwicht (je innerlijke rust/onrust). Voor een baby is het hele proces vanaf het optillen van zijn hoofd tot aan het omrollen, zitten, kruipen staan en lopen één grote oefening voor de evenwichtszin. Peuters oefenen dit door middel van allerlei spel: over een boomstammetje lopen, hinkelen, springen, lopen met een kruiwagen, glijden, klauteren, schommelen, torens bouwen van blokken, een hut bouwen van kisten en lappen.

Daarnaast onderscheidt Rudolf Steiner ook nog de vier omgevingsgerichte zintuigen: reuk, smaak, gezicht, warmtezin. En de vier geestgerichte zintuigen gehoor, spraakzin, denkzin en ik-zin. Voor meer informatie over deze zintuigen verwijzen wij naar het boek *De twaalf zintuigen* van Soesman, of *Caleidoscoop van een levende pedagogie* van Hanne Looij.

Veel naar buiten, in de natuur

Om de vier hierboven genoemde zintuigen goed te ontwikkelen gaan we veel met de kinderen naar buiten, de natuur in. Voor de allerkleinsten hebben we beschikking over kinderwagens, waardoor we heerlijk met ze kunnen wandelen. We gaan niet naar drukke winkels, maar lopen een blokje om in de buurt, lopen naar de boomgaard of naar het bos. In ieder geval spelen de kinderen dagelijks minimaal 1 uur buiten in onze eigen tuin zodra ze kunnen lopen. In de zomermaanden spelen ook de kruipertjes al buiten: op het grasveldje in de tuin of in de buitenbox.

Algemeen stukje BSO

De buitenschoolse opvang biedt kleinschalige opvang in een huiselijke sfeer voor kinderen van 4 tot 13 jaar waarbij we

- een warme, veilige en huiselijke omgeving bieden, na schooltijd en tijdens vakanties
- laten spelen en stimuleren tot **vrij spel** en samenspelen
- structuur en ritme bieden in het verloop van de middag
- begeleiden in zijn of haar ontwikkeling, met respect voor de eigenheid van ieder kind
- indien nodig extra rust geven na een vermoeiende schooldag
- leren hoe je met elkaar omgaat vanuit wederzijds respect
- aanspreken in hun creativiteit (mits een kind dat wil)
- eerbied voor hun leefomgeving laten ervaren, bijvoorbeeld in de omgang met voedsel en speelgoed
- het ritme van het jaar laten ervaren, in jaarfeesten en seizoenen
- biologische of biologisch-dynamische voeding aanbieden.

Visie op vrijetijdsbesteding en spel

Elk kind heeft er in principe recht op om in zijn vrije tijd te doen wat hij zelf wil.

Wel is het fijn om een bepaald ritme in de middag te hebben met vaste spel- en uitrust- (eet- en drink-) momenten. Dat geeft houvast en zorgt voor in- en uitademing.

Dus wat betreft de activiteiten is niets verplicht. Hangen op de bank mag ook.

In de eerste plaats is er behoefte aan aandacht, eten en drinken en een rustige sfeer aan tafel. Soms willen de kinderen wat over school vertellen, vaak ook niet.

Wat we bij de kinderen het meeste willen stimuleren is het vrijspel. Dit omdat we het vrije spel zo belangrijk vinden. In de wereld van de volwassenen komen de initiatieven voor werk en bezigheden vaak van buitenaf. Voor een kind is spelen ook werken, maar het komt van binnenuit. Het spel wat hier bedoeld wordt, komt vanuit het innerlijk van het kind. Het kind speelt vanuit een innerlijke noodzaak. Het is een eerste levensbehoefte. Het kind gebruikt de omgeving en wat daarin aanwezig is om zich de wereld eigen te maken, om de wereld te leren kennen.

Als je goed kijkt naar het spel van een kind, vertelt het veel over hoe het met hem gaat, hoe hij zich voelt en hoe het met zijn ontwikkeling gaat. Het vrije spel uit zich op alle leeftijden verschillend en vraagt een rijk aanbod aan spel materiaal. Bij Christoforus is dit materiaal meestal van natuurlijke herkomst. Het voedt de zintuigen en wekt de fantasie

Wat we ook stimuleren is beweging, vooral buiten en als dat niet kan binnen (in de grote zaal van de vrijeschool). In deze tijd van bewegingsarmoede zie je soms dat kinderen daar minder vanzelfsprekend toe geneigd zijn. We proberen met ons aanbod van buitenspeelgoed de behendigheid en bewegingsvreugde van kinderen uit te lokken en te bevorderen.

Visie op het kind in de basisschoolleeftijd

Vanuit de antroposofische visie heeft ieder mens naast zijn (fysieke) lichaam een hoger, geestelijk 'ik'. Dit 'ik' komt bij de geboorte vanuit een andere wereld langzaam op aarde, in het lichaam. Dit hele proces van aankomen van het eigen 'ik' duurt 21 jaar.

Opvoeden is in die zin: helpen geboren te worden of helpen aankomen van het hogere 'ik' van het kind. Dit ontwikkelen van het 'ik' is een individuele weg, die ieder kind zelf moet gaan. De opvoeder volgt en schept de voorwaarden. De opvoeder leeft innerlijk met het kind mee; pas dan kan hij (of zij) innerlijk aanvoelen wat het desbetreffende kind op dat moment nodig heeft. In de ontwikkeling van elk kind kunnen we drie grote leeftijdsfasen van elk 7 jaar onderscheiden, te weten:

0 - 7 jaar	het jonge kind
7 - 14 jaar	het schoolkind
14 - 21 jaar	de puberteit en jongvolwassenheid

In onze BSO zijn vooral kinderen van 4 tot 12 jaar, daarom belichten we alleen de volgende leeftijdsfasen:

De kleuter (4 tot 6 à 7 jaar)

Deze leeftijdsfase valt in de eerste zevenjaarsperiode van 0 tot 7 jaar.

Tot het zevende jaar is bij het kleine kind alles één groot verdichtingsproces. Het kind komt vanuit de geestelijke wereld op aarde, maar moet zijn lichaam nog helemaal doorvormen en eigenmaken, en tegelijkertijd de wereld binnenstappen. Daarnaast groeit het kind de eerste tijd heel snel.

Het lichamelijke en het psychische zijn nauw met elkaar verbonden. Het lichaam met zijn zintuigen is nog heel open en verdicht zich langzaam naar het zevende jaar toe. De buitenwereld stroomt als het ware door de poorten van de zintuigen door het lichaam heen en heeft grote vormende invloed. Daarom is de kwaliteit van de zintuigindrukken heel belangrijk. Het kleine kind drinkt zijn omgeving in. Instinctief werkt daarbij een enorme drang tot nabootsen.

Hoe jonger het kind, hoe meer dit geldt. En ook voor de kleuter is dit alles nog steeds het geval, al neemt de drang tot nabootsen in de loop van de kleuterleeftijd af.

Wij bieden aan de kleuters veel ruimte voor vrij spel. We hebben mooi speelgoed van natuurlijke materialen (kwaliteit van de zintuigindrukken). Ons speelgoed is niet zo 'af'. Het speelgoed kan dan nog van alles worden: met bijvoorbeeld lappen, planken en kisten kun je een boot bouwen of een huis, of een trein, of een tent. Grove, ongevormde blokken kunnen het ene moment dienst doen als telefoon, een andere keer als fototoestel. Dit stimuleert de fantasie van de kinderen.

We bieden ook verkleedkleden, veel tekenmateriaal en eenvoudig knutselmateriaal. Er is een eenvoudig huisje waarin huishoudelijke dingen gedaan kunnen worden. We hebben voorleesboeken

(en zelf-leesboeken voor de oudere kinderen). De kinderen kunnen volop buiten spelen en bewegen: met zand en water, maar ook met een schommel, fietsen en steppen.

De houding van de leidster (innerlijk en uiterlijk) moet nabootsingswaardig zijn.

Waarom zijn bovenstaande dingen zo belangrijk?

In de kleuterleeftijd speelt het kind als het goed is graag en veel, soms alleen, vaak samen. Fijn is het als dit spel helemaal uit hemzelf mag komen. Het kind drukt zich uit in zijn spel. Spelend en nabootsend ontdekt hij de wereld. Materialen worden op hun eigenschappen en vormbaarheid verkend. Ook sociale wetmatigheden in bijvoorbeeld familierelaties worden in het samenspel verkend en uitgespeeld. Poppen en dieren worden verzorgd, het dagritme wordt nagespeeld.

Bouwen en timmeren geeft meer het constructieve scheppen.

Een eenvoudig (lappen)huisje waarin poppen verzorgd, gekookt, gewassen en gestreken wordt is ook een beeld van hoe het kind in zijn huis (lichaam) woont en hoe de stofwisseling hard aan het werk is. Zulk soort spel is oerspel en helpt de kleuter bij dit onbewuste proces.

Voor de taalontwikkeling van kleuters en jonge schoolkinderen is het goed om voor te lezen. Prentenboeken met kunstzinnige platen verbinden de taal aan het beeld en voegen zo nog iets extra's toe. Voorlezen geeft ook een rustelement in de middag. Kinderen kunnen even 'uitademen'.

Bij het buitenspelen wordt door kleuters veel gespeeld met zand en water. We gaan met kleuters in weer en wind naar buiten, ook al is het maar even. De elementen verkennen is dit eigenlijk. Het buiten spelen (rennen, fietsen, schommelen) is belangrijk voor de ontwikkeling van de grove motoriek. Gelukkig hebben we een groot plein waarop de kinderen alle ruimte hebben.

Het schoolkind vanaf 6 à 7 jaar

De eerste zevenjaarsperiode wordt afgesloten met de tandenwisseling.

Er zijn echter nog meer fysieke kenmerken te noemen die aangeven dat het lichamelijke doorvormingsproces van de eerste zevenjaarsperiode klaar is. Het 'kleutervet' verdwijnt en het kind krijgt een langer, slanker postuur.

Een schoolrijp kind gaat op een vrijeschool met zes of zeven jaar naar de eerste klas (groep 3). Dan pas begint het echte leren, dit wordt in de kleuterklassen niet gedaan.

Het schoolrijp worden is een grote sprong in zijn ontwikkeling. Dit merken we ook op de BSO. Wat zijn de verschillen? Een schoolrijp kind gaat meer zelfstandig en planmatig te werk in zijn spel. Het raakt iets van zijn vanzelfsprekende overgave en nabootsingskracht kwijt.

Het kleuterspel is soms fantasievoller en beweeglijker dan het spel van een 6- of 7-jarige, maar het spel van een schoolrijp kind is levensechter.

De krachten die eerst aan het lichaam gebonden waren om de organen te doorvormen komen nu vrij voor het denken en voor het zich eigen maken van de leerstof op school. Ook op de BSO zien we dat

kinderen in deze leeftijdsperiode vaak wat anders willen dan spelen, hoewel er nog genoeg gespeeld wordt, ook als uitademing na de inspanning op school.

Het leren laten we aan de school over. Wij zoeken de aanvulling in het spel meer in het creatieve.

Kunstzinnig bezigzijn, knutselen en praktische dingen doen (zoals bakken of helpen in de tuin) zijn dingen die nu goed gedaan kunnen worden. Als je als leidster begint, doen de kinderen vaak vanzelf mee.

We bieden het kind knutsels aan die een verbinding hebben met de jaarfeesten of met de seizoenen. Deze knutsels kunnen de ruimte (op de BSO of thuis) mooi maken. We proberen dus te letten op de kunstzinnigheid van een knutsel, ook al is het maar simpel en door een kind gemaakt. Want een kind van deze leeftijd wil de wereld graag als mooi, goed en waar beleven.

Wat ook opvalt is dat een kind van deze leeftijd in tegenstelling tot een kleuter een knutselwerkje kan volhouden, ook als het wat langer duurt en moeilijker is. Het kan ook beter opdrachten zelfstandig uitvoeren.

Het kind leert in deze jaren lezen. Er zijn op de BSO eenvoudige boekjes, voor als kinderen zelf willen lezen. Maar ook het voorlezen blijft leuk. Soms leest een kind van acht een kleuter voor.

Een andere activiteit die veel gedaan wordt is het vrije tekenen.

Sommige kleuters en kinderen tot negen jaar tekenen graag en veel. Dit vrije tekenen is voor hen ook een manier om indrukken te verwerken. Het is tegelijkertijd een uitlaatklep en een manier om bij zichzelf te komen. Bij ons mag dan ook te allen tijde vrij getekend worden.

In de huiskamer van de BSO is dit ook de leeftijd voor eenvoudige gezelschapsspelletjes. Bij het buitenspelen komt het sportieve element langzaam om de hoek kijken. Het spelmateriaal moet veelzijdig zijn. Harmonisch bewegen: (hoepelen, touwtje springen, fietsen, klimmen, schommelen, rolschaatsen, hinkelen enzovoorts) hoort bij deze leeftijdsfase.

Zoals gezegd werd, wordt er ook op deze leeftijd nog veel gespeeld, zowel binnen als buiten. En dat is goed. Vooral het samenspel met leeftijdsgenootjes is belangrijk. Ze komen elkaar echt tegen, soms met een fikse ruzie. Dat hoort erbij. Vervelen mag ook, maar soms zien we dat kinderen überhaupt moeilijk tot spel komen of eenzijdig spelen.

Het kind van negen jaar en ouder

Binnen de tweede zevenjaarsperiode (7-14 jaar) zien we halverwege (met 9 à 10 jaar) een drempel in de ontwikkeling. Een drempel en een sprong. De drempel: vaak lichamelijke pijntjes en vermoeidheid. De sprong: Daarna krijgt het kind meer afstand tot de wereld, waar hij eerst zo vanzelfsprekend deel van uit maakte. Voor kinderen zelf is dit vaak een smartelijk proces. Ze voelen als het ware in hun ziel een stukje eenzaamheid. Ze zien alles opeens scherper. Ook de onvolkomenheden van volwassenen vallen hen extra op en ze zetten zich ertegen af. Verbaal zijn ze opeens veel weerbaarder, soms grof. Toch vragen ze om houvast en structuur, want de nieuwe innerlijke toestand is al onveilig genoeg.

Met 11 jaar breekt dan weer een stabielere tijd aan. De praktijk leert dat veel kinderen vanaf tien jaar al alleen thuis zijn.

Met het buitenspelen vragen deze 9-jarige kinderen om meer uitdaging, anders vinden ze de BSO al snel saai. Skelters en een circusfiets, een vliegende Hollander, een eigen zelfgebouwde hut, in die richting moet gezocht worden.

Binnen vinden ze soms een gezelschapsspel leuk, soms zijn ze daar te onrustig voor. Een poolbiljart, tafeltennissen of een hindernisbaan bouwen in de zaal kan dan beter werken. Andere mogelijkheden zijn:

- Iets bakken, of koken, min of meer zelfstandig voor de hele groep
- Een ingewikkeld kapot apparaat uit elkaar halen
- Een project doen van meerdere keren, bijv. iets maken van speksteen, gips of klei, of iets borduren en dan ook echt tot een werkstuk komen wat ten slotte mee naar huis genomen kan worden.
- Een skelter of fiets opknappen
- Een sport- en spelmiddag of een sportwedstrijd houden
- In de vakanties kunnen speciale themaweken georganiseerd worden, bijvoorbeeld een bakweek, een schilderweek een sport-en spelweek
- Daarnaast moeten de oudere kinderen ook zelf hun eigen ideeën kunnen uitvoeren, bijvoorbeeld zelf een schuilhut maken buiten of een skelter naar eigen ontwerp beschilderen.

Bij oudere kinderen werkt het ook goed om ze aan te spreken op hun leeftijd: alleen grotere kinderen mogen zoiets moeilijks maken.